

Maria del Mar Bonet

QUART VIATGE AL MÓN DE LA TRADICIÓ ORAL

PER MIQUEL PUJADÓ

La Maria del Mar Bonet ha estat des de molt jove una fervent enamorada de les cançons tradicionals, i sempre n'ha cantades. De fet, el seu primer disc, un EP de 1967 —integrat recentment al CD *Primeres cançons* (1997)—, es titulava *Cançons de Menorca*, i aplegava quatre temes populars recollits per Llorenç Galmés, i el seu primer àlbum (1970) combinava temes propis i populars gairebé al cinquanta per cent. Al llarg dels anys, doncs, la cantant mallorquina (que també ha interpretat poemes com Rosselló-Pòrcel, Palau i Fabre, Miquel Costa i Llobera o Joan Alcover) ha esdevingut un punt d'encontre entre la tradició culta i la tradició oral, entre l'expressió individual i l'expressió col·lectiva. I, de manera periòdica, li ha plagut d'efectuar llargs viatges a aquest darrer univers, en forma d'àlbums monogràfics que es compten entre el bo i millor de la seva producció. El primer d'aquests viatges tingué lloc el 1976: *Cançons de festa* era un fresc i apassionant —tot i que potser un pèl massa breu— recorregut pel món de la cançó mallorquina, que combinava llargs romanços («La mort de na Margalida», «El comte i la pastora» o l'extraordinària «Blancaflor») amb temes tendres i/o irònics com «Un vespre de ball de màscares» i «La despedida». Hi trobàvem també unes «Cançons de picat» acompanyades amb simbomba, en què la Maria del Mar sostenia un brillant *duel* líric amb un Biel Majoral encara verge discogràficament, i que encara estava molt lluny del *Vou-veri vou per a no dormir* (1997) que ha representat el seu descobriment per part d'un públic força ampli, tant illenc com peninsular.

La nostra cantant va emprendre el segon viatge el 1979: *Saba de terror*, de realització instrumental força més complexa que *Cançons de festa*, aplegava nous romanços («Sa des cavaller», «El comte Raixa», «De Santanyí vaig partir») i algunes cançons de treball («Tonada de treure aigo», «Cançó de coir figues»), però els seus principals encerts es trobaven en el camp dels temes lírics («Jota marinera», «Sa darrera estació», «Voldria tornar bellveure»). El disc es tancava amb una interpretació del vell «Cant de la Sibilla». Entre els músics que hi col·laboraren

(Lautaro Rosas, Xavier Batllés...) s'hi comptaven alguns membres del grup valencià Al Tall. I foren precisament els membres d'Al Tall els argonautes que acompanyaren la Maria del Mar en el seu tercer viatge, un viatge que ja no es va centrar només en els tresors mallorquins. *Cançons de la nostra Mediterrània* (1982) aplegava temes de l'illa («So de pastera», «Es festeig des de sa teulada», «La mort d'En Colomer»), però també del Principat («El segador més petit», «L'enamorada del traginer», l'esplèndida «La ploma de perdiu», cantada *a cappella*) i del País Valencià («Jota del castellut», «Havanera», «L'Asguilando» —amb un text de Joan Timoneda— i «Boleró de l'Alcúdia» —amb un text de Vicent Andrés Estellés).

Ha trigat molts anys, la Bonet, a fer un nou viatge a les terres de la cançó de tradició oral, anys durant els quals la seva nau ha fondejat en ports molt diversos: del trobadorès (*Breviari d'amor*) al de Theodorakis (*El-las*), passant pel de les balades d'inspiració jazzística (*Ben a prop*), però hom sempre retorna als orígens i, després de rodar el món, el Born particular de la mallorquina es diu *Cavall de foc*,* títol pres de la muntura del comte Arnau, aquell comte maleït segons la tradició popular, però que Joan Maragall va convertir —almenys la primera vegada que el visità, a *Visions i Cants* (1900)— en un «despert entre adormits», en una mena de superhome nietzschia. La Maria del Mar, enfilada en aquest cavall, tampoc no es cansa de mirar: ha extret dels Països Catalans alguns dels seus tresors més amagats, i ha dipositat una nova mirada (com ja havia fet temps enrere amb «La Balanguera») sobre d'altres que creïem conèixer prou bé. El disc comença amb «S'espada», tema mallorquí interpretat

sense acompanyament musical, i continua amb un «So de pastera» recuperat de les *Cançons de la nostra Mediterrània*. Anem tot seguit al Principat per a una bellíssima revisitació del «Cant dels ocells» amb la col·laboració de la Coral Cantiga, seguida d'una «Suite catalana» formada per tres breus temes interconnectats. Ens desplaçem tot seguit al País Valencià, amb uns altres tres temes que formen una «Suite valenciana», i tornem a Mallorca per a una engrescadora «Mateixa felanitxera». Tot seguit, un dels moments més brillants de l'àlbum és donat per una interpretació de la vella cançó «El comte Arnau», que combina la versió melòdica catalana i la mallorquina del mateix tema. Un «Boleró d'Escandari» dona peu a una nova versió de «La ploma de perdiu», que torna a tenir la col·laboració vocal del grup Al Tall (Miquel Gil inclòs). «Com un mirall», la cançó següent —per al meu gust, la joia de la corona—, no és, de fet, una cançó popular. Es tracta d'un text de Maria del Mar Bonet musicat per Javier Mas tot seguint les estructures de la jota, però amb una harmonització d'una gran originalitat i fina subtilesa. *Cavall de foc* es clou amb una superba interpretació de «La dama d'Aragó», i amb «Aqueixa ja és la darrera», un tema de comiat de text breu, però molt desenvolupat instrumentalment, i farcit de sons orientalistes fornits pel bansuri, una flauta índia. De fet, un dels encerts del disc és l'embolcall instrumental: els temes han estat arranjats per Feliu Gasull i Javier Mas, per a un grup reduït d'instruments acústics (bàsicament de corda), als quals ells i els altres músics (Dimitri Psonis, Jordi Gaspar, Olvido Lanza, Shyam Sunder, Jordi Rallo...) han sabut extreure esplèndides possibilitats expressives, tot posant-se sempre al servei de la veu humana, autèntica protagonista de l'aventura. La Maria del Mar Bonet, en plena maduresa, canta millor que mai, i ha corregit certs problemes de vocalització que dificultaven la comprensió dels textos d'alguns dels seus discos anteriors. Esperem que el seu cinquè viatge a *l'humus* del nostre poble no es faci esperar tant com aquest. ♦

* Maria del Mar Bonet, *Cavall de foc*. Picap, CD 90 0130-03.

«Cavall de foc està basat en cançons populars intemporals a les quals don el que som ara»

ASSUMPTA BASSA. Palma.

«No he volgut fer un disc de cançons populars sinó basat en cançons populars reinterpretades. Són cançons intemporals que tenen molt a veure amb la meua manera de ser, cançons a les quals don el que jo som ara». Així parlava Maria del Mar Bonet en la presentació del seu darrer treball, *Cavall de foc*, que va sortir al mercat el mes de gener de 1999. Els propers dies 18, 19 i 20 de març, la cantant mallorquina presentarà aquest disc al teatre Principal de Palma.

Maria del Mar Bonet en aquesta ocasió ha produït el disc i és l'autora del disseny de la portada: «Cada vegada els discs seran més meus. Amb el temps aprens moltes coses i saps molt bé allò que vols. *Cavall de foc* ha caigut com a molt madur i és molt probable que el pròxim continuï en la

Així parlà Maria del Mar Bonet del seu darrer disc, que presentarà els propers dies 18, 19 i 20 de març al teatre Principal. Segons manifestà la cantant, «Cavall de foc» és el disc més seu i més madur

mateixa línia», manifestà la cantant que el 97 va celebrar, amb una gran gala, els seus 30 anys damunt l'escenari al palau Sant Jordi de Barcelona amb un doble disc enregistrat en directe.

«A aquests temes se'ls ha donat el títol de cançó popular però personalment consider que això suposa estancar-la, perquè formen part de les cançons universals. Són les meves arrels, no puc

allunyar-me d'aquestes cançons, del que és el meu país, les meves eines, i per això sempre torn, contínuament. Li hem de llevar el títol de cançó popular», explicà la cantant, i afegí que «amb això no vull reivindicar res. Ho faig perquè gaudesc i m'agrada. Només hi ha dues músiques en el món, bona i dolenta».

Cavall de foc és un treball amb 12 temes extrets de la música popular de Catalunya, València i les Balears, excepte dos temes *Com un mirall* i *Sa darrera*. En el recital de presentació al teatre Principal es podrà sentir *El cant dels ocells*, *El comte Arnau*, *Suite valenciana* o *So de Pastera*, entre d'altres. El cavall pintat a la portada del disc és obra de Maria del Mar Bonet. «Les il·lustracions responen al disc. Jo pint d'una altra manera. Són pintures totalment musicals,

Maria del Mar Bonet parlà del seu darrer disc, *Cavall de foc*, abir a Palma. Foto: J. ROSELLÓ.

fetes amb la música de fons del disc pensant en tots els temes, respon a allò que em deia la música en aquell moment».

Entre els projectes immediats de la cantant mallorquina, hi ha la participació en l'acte d'inauguració del nou Auditorium de Barcelona, una cosa que acull amb gran il·lusió. «Sempre que es tracta d'estrenar un local nou em fa moltes de ganes

i desitges que tot vagi molt bé, i pel que sembla tindrà molt bones condicions acústiques».

Maria del Mar Bonet té una agenda molt atapeïda. Ara ve de les Palmas després anirà a Sarajevo durant tres dies, al País Valencià, Montreal, Grècia, entre d'altres. L'any 1998 va ser l'any de les sortides a l'estranger per Maria del Mar Bonet així com el de les col·labora-

cions en els treballs d'altres artistes. Amb Amancio Prada pel disc *Rosas a Rosalía*. Amb Loquillo en el disc *Con elegancia*. Amb Jordi Sabatés i Rosa Vergés en el projecte audiovisual de *De Granada a la luna*. El setembre va ser a Xile al concert-homenatge a Salvador Allende. «Fou una experiència inoblidable», manifestà. A l'octubre va fer gira pel Marroc.

Maria del Mar Bonet, col·laboradora

M'agradaria fer un resum en forma de CD ben sonor on hi figurassin totes les col·laboracions que Maria del Mar ha fet al llarg de la seva carrera. Pur vici. Pur vici de seguidor i admirador d'una intèrpret que, des del 68, quan posa veu a Els morts de l'any 40 de Pau Riba, no ha deixat d'oferir el seu color musical a una llarga llista de gent que passa per Lluís Llach, Maria Dolores Pradera, Adrià Puntó o Loquillo. Aquí la gent exclamarà: però això no basta per a definir l'artista!

Per davant d'aquestes visites a altres artistes hi ha la seva discografia personal formada per desenes de títols que contenen temes que, dins el seu repertori, no passen de moda. Es poden dir *Jota marinera*, *Jim*, *Me n'aniré de casa* o *Mercè*. Vull dir que gràcies a ella la cançó popular de Mallorca, l'americana, la mediterrània en general, i la seva pròpia, han tingut una bona aliada. També algun tema dels Rolling Stones i dels Beatles. Què més es pot demanar?

Sí, encara algú li demana quan cantarà en castellà.

Es podria haver llançat a cantar en castellà, en francès, en anglès i en tots els idiomes que li possessin per davant els seus promotors: i rica i famosa! O no. Però almanco, d'entrada, hagués fet quadre duros. I llavors?

Llavors, coses de la sort, quan digué que no, la salvà un dibuix de Joan Miró (i Pep Pinya de la Pelaires), que li va permetre comprar la llibertat discogràfica i enregistrar allò que tenia a punt, i morta de ganes de fer-ho: les cançons sobre poemes de Bartomeu Rosselló-Pòrcel. S'acostumà a triar, a ben triar. I, ni llavors ni ara, no l'han enlluernat ofertes dirigides a "milions d'espectadors" que es poden dir olímpiques o universíades. Per què ara, si ha aguantat i col·laborat tant, fer el pallaso movent els llavis davant un micròfon

desendollat? Hi ha coses més simples, més senzilles i molt més gratificants. Exemple: cantar en directe i sense micròfon i col·laborar perquè es balli alguna coreografia de Nacho Duato, que amb les seves cançons s'han ballat per mig món. Això és autèntic i s'hauria de celebrar amb una bona festa. Potser dins un jardí mediterrani, somni i realitat, que ha de créixer a Selva.

A vegades m'escrivi des d'illes i ports mediterranis. Istanbul, Sicília, Sardenya. La seva lletra amiga parla de tot el plaer i de

tota la felicitat. Canta hi fa aquarel·les als seus quaderns de viatge. Pinta i viu bells quaderns de viatge. Li contest amb un collar de plata antiga que he trobat a un oasi llunyà.

La seva carrera és un camí, un llarg camí que surt de la música d'aquestes illes, se'n va per altres músiques de mig món i, un cop ja vist, torna amb l'experiència i canta de nou com si ho hagués aconseguit sense moure's del redol de sempre. Un dia li vaig comentar: "Aquesta *Jota marinera* l'hauràs de cantar tota la vida". Segur que ella ja ho tenia ben clar. Ara veig que potser també hi haurà d'afegir la *Mateixa felanitxera*. Sabia que, rere la tonada més simple, sempre hi ha una llarga saviesa. Les discogràfiques multinacionals,

La seva carrera és un llarg camí que surt de la música d'aquestes illes i se'n va per altres músiques de mig món.

les ràdios i les televisions solen mirar cap a altres indrets.

A Maria del Mar m'agrada tenir-la per amiga. Per molt amiga. La seva música m'ha seguit fent milers de quilòmetres (Kerman, Esfahan, Bursa, Antalya, Sana'a, Aden, Lindos, Lesbos, Tànger, Assilah, Farafra, Alexandria...), sonant dins vehicles pú-

blics i privats, dins cambres d'hotels, de luxe o miserables. És la meua connexió sobre un mapa estès que no s'acaba mai. Hem escoltat molta música, i això ens ha salvat de per vida. Som col·laboradors, i això no es resumeix dins cap CD.

Si ella no hagués anat ben viva, ens l'haurien presa fa temps.

JOAN MANRESA

Canta i fa aquarel·les als seus quaderns de viatge. Pinta i viu bells quaderns de viatge

Units pel rigor i la coherència

Pere Pons

MARIA DEL MAR BONET / AMANCIO PRADA
AUDITORI. BARCELONA. FESTIVAL DEL
MIL·LENNI. DIMECRÉS, 29 DE DESEMBRE DE
1999.

Ella és de Mallorca i ell va néixer a León; la mirada d'ella gira entorn de la Mediterrània, la d'ell està encarada més aviat cap a l'Atlàntic; ella recull la veu popular, de la tradició i dels carrers, ell s'expressa a través de les interioritats d'uns poetes de vegades tan místics com Sant Joan de la Creu. A primera vista, Maria del Mar Bonet i Amancio Prada han perfilat les seves respectives trajectòries per paràmetres tan divergents i equidistants com el dia i la nit. Però això no respon més que a la pura aparença. A més de compartir un grau extrem de

sensibilitat, aquests dos referents de la cançó al nostre Estat -mostra de la pluralitat de cultures que s'hi aixopluguen- estan especialment units pel rigor i la coherència que han mantingut al llarg de més de trenta anys d'ofici.

Al llarg d'aquest temps, el vent i el corrent de les modes ha pres tota mena de direccions provocant més d'un estrall, enduent-se'n fins i tot alguns dels seus companys i deixant-ne d'altres malparats a les voreres del camí. Ells en canvi s'han mantingut fermes en la convicció del que feien, han crescut sobre la mateixa llavor que els va fer germinar i, no sense passar moments de neguit i d'incertesa, han arribat a una dolça maduresa en què tant es pot valorar la qualitat asolida de les seves propostes com l'honestetat i integritat que desprenen.

L'oportunitat de veure'ls junts al damunt d'un mateix escenari, oferta per aquest fastuós Festival del Mil·lenni que sembla no reparar en unes despeses que algú pot considerar excessives, va suposar abans que res una injecció de credibilitat i confiança en un gènere, el de la música popular, que cada vegada està més erosionat pels interessos comercials i crematístics que imposa la indústria. De la mateixa manera, no es pot considerar alarmant que la capacitat de convocatòria fos més aviat tímida -poc més de mitja entrada-, sobretot tenint en compte que aquesta era la tercera actuació de la Bonet a Barcelona en el transcurs d'un mateix any -la segona a l'Auditori-, que el nom d'Amancio Prada no arrossega precisament les masses i que el preu de l'entrada pujava a 5.000 pessetes, una xifra prou considerable, i més quan

es tracta de furgar en unes butxaques saquejades per les festes nadalenes.

Els assistents, però, van treure profit de la seva inversió, com va quedar palès amb un pati de butxaques dret després de les tres hores en què es va allargar la vetllada.

El primer torn va ser responsabilitat del convidat Amancio Prada, que amb la sobrietat i la senzillesa acústica que caracteritza els seus acompanyaments darrers -piano, acordió i violoncel- va repassar un repertori farcit de poetes -García Calvo, García Lorca, Álvaro Cunqueiro, Rosalía de Castro- i fins i tot es va detenir a explicar un conte sobre els personatges de Tristany i Isolda.

Contingut i intens, Prada va jugar amb l'atemporalitat de la paraula i els sentiments suplint la seva congènita falta d'expressivitat amb la bellesa formal d'uns versos i uns arranjaments musicals fets a la mida justa i precisa.

L'amfitriona, per la seva part, va exposar una vegada més el que el públic barceloní ja ha pogut veure aquest mateix any al mateix Auditori o a la plaça del Rei. Centrada en la projecció del seu darrer disc, *Cavall de foc*, Maria del Mar Bonet va mostrar el seu particular tractament sobre cançons populars i tradicionals tant mallorquines com catalanes i d'èpoques tan distants com *La dama d'Aragó*, *La dansa de primavera* i el *Bolero de s'escandelari*. Com a anècdota curiosa, més que com a col·laboració rigorosa, cal apuntar els diferents moments en què les veus de Bonet i Prada van establir matrimoni amb cançons com *Campanas de Bastabales*, aportada pel lleonès, i amb el clàssic de la mallorquina *Què volen aquesta gent?*